

Emlékfa ültetés Dr. Csizmazia Darab József szőlőnemesítő (1918-2013) tiszteletére

Tisztelt Egri Borbarát Hölgység Egyesülete!

Tisztelt Elnök Asszony!

Tisztelt Polgármester Úr!

Tisztelt jelenlévők!

Nagyon köszönöm a szervezőknek, hogy a mai emlékfa ültetés keretében magam is néhány szót szólhatok édesapámról, Dr. Csizmazia Darab József szőlőnemesítőről, aki idén július 15-én lett volna 97 éves.

Az oltványiskolában háttérben az üvegházzal

Engedjék meg, hogy egy egészen személyes jellegű gondolattal kezdjem. Édesanyám Bárkány Blanka kertészmérnök - aki Budapesten a Mezőgazdasági Dokumentációs Központban dolgozott - 1952 szeptemberében Egerbe jött meglátogatni a kísérleti telepet, hogy felmérje milyen szakfolyóiratokra és egyéb irodalomra van szükség a szőlőnemesítési munkához. Szüleim így ismerkedtek meg egymással, és én így Egernek köszönhetem, hogy ma itt lehetek Önök között.

Apám szőlőhöz való kapcsolatát meghatározta, hogy családjunk sok generáción keresztül szőlőműveléssel foglalkozott. Túl a családi hagyományokon ő duális képzésben részesült. Nemcsak Szarvason és Keszthelyen szerzett diplomát, majd Budapesten, a Villányi úton doktori fokozatot, hanem először Németországban, Bad Münster am Stein-ban, majd Klosterneuburgban, Ausztriában és a svájci Rolle-ban dolgozott munkavállalóként szőlészeti és borászati üzemekben.

A szőlőnemesítéssel már korán, 10 évesen, 1928-ban kapcsolatba került, amikor édesapjával elmentek látogatóba a Mathiász telepre - ahol akkor nagybátyja dolgozott – az ott folyó nemesítési munkát és az új csemegeszőlőfajtákat megismerni. Mathiász János 1921. december 4-én elhunyt és addigra már a telep állami kezelésbe került.

A II. Világháború befejezése után a Szőlészeti- és Borászati Kutató Intézet újjá szervezte az országos kutatói hálózatot. Ebben a programban létesült Egerben egy szőlőnemesítési profilú kutató állomás a Lenin út 140 sz. alatt. Apám Dr. Soós István meghívására 1948 áprilisában kezdett el a Szőlészeti Kutatóintézetben dolgozni és jött azután Egerbe.

Az munkavégzés Egerben azonban nem volt egyszerű. Szállást nem biztosítottak számára, így hosszú évekig a laboratóriumban felállított ágyon aludt. Egyedülállóként, lakása nem lévén étkezése sem volt

megoldva. Ezért kérelemmel fordult a vincellériskola igazgatójához, hogy szívesen tartana a diákoknak sportfoglalkozásokat, ha megengednék, hogy az iskolában étkezhessen.

A rezisztencianemesítést 1951-ben a Tervhivatal is támogatta, de kikötötte, hogy azt az első 5. éves terv végéig, 1954. december 31-ig be kell fejezni. Sajnos a szőlőnemesítés nem így működik.

Apám Egerbe érkezve kezdettől fogva kutatta Grőber Jenő munkásságát és 1957-ben publikálta is a *Bikavér készítés Grőber által 1912-ben rögzített módját*. A később Turán néven elismert fajtát tudatosan a *Bikavér készítéshez* szánta és a keresztezés során a *Kadarka* és *Medoc noir* fajtákat is ezért használta fel.

1958-ban jelent meg az Országos Mezőgazdasági Könyvtár gondozásában „A szőlő rezisztencianemesítése” című munkája, melyben összefoglalta a rezisztencianemesítés alapjait, áttekintette a két világháború között más országokban indult nemesítési munkákat és kijelölte saját nemesítési céljait. Nem sokkal ezután, már 1959-ben megszületett az első fajta, a *Zalagyöngye*, de még sok idő telt el addig, amíg a fajta elismerést kapott. Mivel az Országos Fajtaminősítő Intézet nem volt hajlandó a fajtát elismerni, 16 évvel később a Magyar Találmányi Hivatalhoz nyújtotta be, ahol el is ismerték szabadalomként, ami hivatalosan is megnyitotta az utat a *Zalagyöngye*, és később a többi Egerben nemesített fajtái számára.

Fajtajelöltek bonitásvizsgálata

Rezisztencia nemesítői munkáját azonban nem csak szakmai, hanem ideológiai támadások is érték. Próbálták ellehetetleníteni azzal, hogy szocialista szőlőnemesítő kizárólag *vitis amurensis* hibridekkel dolgozik és aki amerikai származású *vitis vinifera*-t használ fel a nemesítésben az a kapitalizmus, és az USA szekértolója.

Bár az évek során az Egerben nemesített fajták az egész országban és külföldön is elterjedtek, a 70-es években nemesítési munkáját ő is „új ideológiai alapokra” helyezte. Mivel a Kutatóintézet, és az egri telep

is egyre kevesebb pénzből gazdálkodhatott és a KERTFORG minden évben jelentős mennyiségű *Zalagyöngye* oltványt szállított a Szovjetunióba, kezdeményezte, hogy az intézet alakítson ki együttműködést a Novocserkasszki Szőlészeti Kutatóintézettel. Mivel egy ilyen szovjet-magyar együttműködésre nem lehetett nemet mondani, biztosítva volt a pénz is a nemesítési munka folytatásához. A keresztezés úgy történt, hogy Egerben a pollent hajnalban megszedték és azt gépkocsival vitték Ferihegyre, hogy az első Malév géppel Moszkvába vigyék és legkésőbb másnap Novocserkasszkban megtörténjen a beporzás. Természetesen ez fordítva is ugyanúgy történt.

Magyar Köztársaság tisztikeresztje kitüntetés átvétele

Ebből az együttműködésből született azután a Viktor fajta, mely egy polyvitis-trihibrid, azaz az amerikai, az európai és az ázsiai szőlők genetikáját egyesíti. A Viktor név Dr. Kosinszky Viktorra utal, akinek ösztönzésére és irányítása mellett kezdődött Egerben a rezisztencianemesítési munka.

Édesapámat szoros barátság fűzte Dr. Bakonyi Károly szőlőnemesítőhöz, akivel rendszeresen levelezett. Barátságuk borban is testet öltött, amikor Dr. Lőrincz György Egerben egy 1999-es Bianca-Cserszegi fűszeres cuvée-vel 2000-ben Montrealban ezüstérmet, míg ugyanabban az évben Keszthelyen az 5. Országos Cserszegi fűszeres Borversenyen aranyérmet nyert. Dr. Bakonyi Károllyal együtt szorgalmazták a szőlő fajtanevek nagy kezdőbetűs írásmódját is.

Mint filatelista, a 80-as években kezdeményezte, hogy a Magyar Posta adjon ki borvidéki bélyegeket. Sikerült szakmai támogatókkal elérnie, hogy kezdeményezését felvegyék a VII. ötéves terv programjába. Így az egri bélyeg az első között meg is jelent 1990. augusztus 31-én, míg a legutolsó címletek már csak 2007-ben jelenhettek meg, több ötéves terv nem lévén.

Végezetül el kívánom mondani, hogy édesapám halála előtt két nappal, 2013. szeptember negyedikén utolsó levelét – mely azonban már postára nem került - Habis László polgármester úrnak címezte. A levélben többek között megemlítette, hogy Gyaraky Zoltánnal, a Hungarikum Bizottság akkori titkárával folytatott levélváltása is meggyőzte arról:

Ha Eger büszke az 1897-ben alapított Egri Állami Szőlőtelepen, illetve az 1950-ben a Népgazdasági Tanács határozata alapján létesült Szőlészeti Kutató Intézet Kísérleti Gazdaságában, illetve ezek jogutódaiban folyó szőlőnemesítési munkára, és az Eger város számára érték, akkor célszerű lenne az egri nemesítésű szőlőfajták legjobbjait a helyi értéktárba felvenni, hogy azok később akár hungarikummá válhassanak.

Köszönöm még egyszer a meghívást és megtisztelő figyelmüket!

Eger, 2015. szeptember 19.

Csizmazia Darab József
csizmaziadj@yahoo.de

